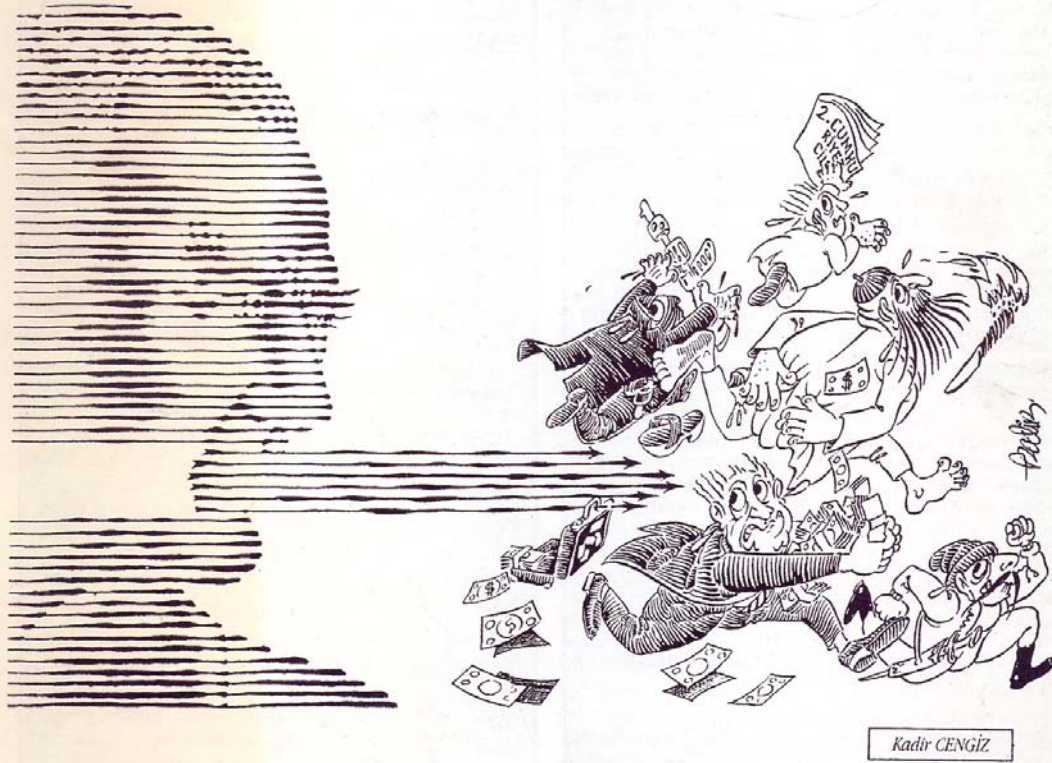

Sendika

İki Aylık Sendikal Yaşam Dergisi

Kadir CENGİZ

HAZİRAN 1997

Sayı: 8

Sendika

İki Aylık Sendikal Yaşam Dergisi

Haziran 1997 Sayı: 8

Sahibi
Ürün Basın Yayın Turizm Ltd.Şti. adına
Metin TURAN

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Dr. Niyazi ALTUNYA

Genel Yayın Yönetmeni
Erdal ÇALI

Yayın Kurulu
FeYZi Coşkun, İzzet Polat Ararat, Dr. Ahmet Şentürk, Medar Kalkan, Sadık Ottan, Salih Zeki Toker, Selami Çiçek

Yayın Danışma Kurulu
Kazım Yıldırım, Prof. Dr. Alpaslan Işıkli, Av. Ayhan Sarıhan, Erdoğan Erdem, Fatma İ. Mescioğlu, Günel Şahin, Hüseyin Kaya, Kemal Kuruçim, Kenan Kuvvet, Meral Serinyel, Metin Koşkan, Av. Necati Yentürk, Ömer Akın, Salih Usta, Sefa Koçoğlu, Seher Dere, Seyhan Erdoğan, Subutay Öztürk, Şefik Görgeç, Tevfik Özdemir, Yıldırım Koç

İletişim Adresi
ATATÜRK BULVARI, EMEK İŞHANI
KAT:4 NO: 408, KIZILAY-ANKARA
Tel: (312) 418 00 16

Yayın Koşulları
Gönderilen yazılar geri verilmez. Yazıların sorumluluğu yazara aittir. Çevirilerin sorumluluğu çevirenlerindir. Yazılarımız kaynak gösterilerek yayınlanabilir.

Toplu Dağıtım Düzeni
SENDİKA'yı toplu edinmek isteyenler, en az 5 adet istemeli, ödemeli ya da kargo ücretini vermeli, teslim alındığında da engeç bir hafta içinde toplam tutarını Posta Çeki hesabına yatırmalı, fax'la göndermelidir.

Posta Çeki Hesabı
Erdal Çalı 1001024

Yönetim Yeri
Hatay Sokak 9/19, 06650 Kızılay-Ankara
Tel: 425 39 20 Fax: 417 57 23

Kapak Karikatür: *Kadir Cengiz /*
(Karikatür Dergisi'nden alınmıştır.)

Teknik Hazırlık
ÜRÜN
Matbaacılık & Yayıncılık

ÖZKAN MATBAACILIK SANAYİ - ANKARA
TEL: 229 59 74 • FAX: 230 88 36

Sürelî Yayıncı
Fiatı: 150.000.-TL (KDV Dahil)

İÇİNDEKİLER

Şeriat, Darbe, Demokrasi/ Sendika'dan.....	1
Kemalizm ve Küreselleşme/ Alpaslan Işıkli.....	2
Küreselleşen Dünyada Sendikal Eylem / Seyhan Erdoğan.....	7
1997 Kamu Tis / İsmail Hakkı Kurt.....	10
Toplu Görüşme ve Talepler / Musa Özdemir.....	13
KESK'le Nereye? / Seyfi Yücel.....	16
KESK Nereye Koşuyor? / Salih Usta.....	18
"İşçi -İşveren El Ele Demokrasiye" mi?.....	21
"Emek de Küreselleşmelidir".....	23
KESK 5. GYK Toplantısı Yapıldı.....	24
KOKYİK.....	26
KESK, TÜRK-İŞ ve DISK'e: Yanıma Gelin... 27	
"Emekçiler ve Barış Konferansı".....	28
Eğitim-Sen.....	29
Tarihten Bir Yaprak.....	31
Şekerin Tadı.....	32

TOPLU GÖRÜŞME VE TALEPLER

Musa ÖZDEMİR
Sayıştay Denetçisi

Kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakkı Avrupa Sosyal Şartı ve 98 sayılı İLO sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. İLO Denetim Organları 87 sayılı sözleşmesinin toplu pazarlık hakkını da içerdiğini kabul etmektedirler. Avrupa Sosyal Şartı, toplu pazarlık yanında, "eşit yanlı danışma" ve "gönüllü hakemlik" gibi uzlaşma kurumlarını da öngörmektedir.

Çağımız dünyasında soruna böyle yaklaşılrken, Türkiye'de Anayasa'nın 53. maddesiyle memur sendikalarının Anayasa'da yer alan toplu iş sözleşmesi hükümlerine tabi olmadığı, ancak idare ile amaçları doğrultusunda "toplu görüşme" yapabileceklerini belirtmiştir.

Anayasanın 53. maddesinde toplu görüşmeye ilişkin usullerin yasayla düzenleneceği belirtilmiştir. Bu hükmün doğal sonucu olarak toplu görüşmenin kamu işveren tarafı "idare", kamu görevlileri tarafı ise "sendikalar ve üst kuruluşlar"dir. Toplu görüşmede ileri sürülecek taleplerin bir bölümü ulusal, bazıları işkolu ve nihayet bir kısmı işyeri düzeyinde olacaktır. Kimi uzun vadeli kimi, kısa vadeli istemler olacaktır. Bunların yerine getirilebilmesi konusuna göre bütçe yasalarında, bakanlık veya kuruluşların örgüt yasalarında, mali ve sosyal yardımlara ilişkin yasalarda, Bakanlar Kurulu Kararlarında, tüzüklerde, yönetmeliklerde değişiklik yapılmasını gerektirecektir. Bu sorun nasıl aşılacaktır?

Önemli olan ikinci nokta toplu görüşmede kamu görevlileri tarafını kimin temsil edeceğidir. Tek bir toplu sözleşmenin sakıncaları açıktır. Kamu Kurumlarının herbirinin bağımsız toplu görüşme birimi olarak kabulü düşünülebilir. Kanımca doğru çözüm; kamu görevlileri tarafı, temsil gücüne sahip işkolundaki sendika ve üyesi bulunduğu konfederasyon olmalıdır. Üçüncü önemli noktaya gelince; başta 657 sayılı yasa olmak üzere memurların ekonomik, demokratik hak ve çıkarlarını, özlük haklarını, sosyal yardımları düzenleyen yasalar ve diğer mevzuatdaki hükümlerin büyük çoğunluğu amir (bağlayıcı) hükümlerdir. Toplu görüşmenin anlamlı ve sonuç alınabilir olması için tüm mevzuatımızdaki memurlara ve diğer kamu görevlilerine ilişkin düzenlemeler, hükümler "asgari hak" olarak kabul edilmeli, bunlar toplu görüşmeyle değiştirilebilmeli, iyileştirilebilmelidir. Bir diğer önemli konu "mutabakat metni"nin bağlayıcılığı ve uygulanmasıdır. "Mutabakat metninde yer alan konular niteliklerine uygun "idari" ya da "yasal" düzenlemeler yapıldıktan sonra yürürlüğe girecektir. Mutabakat metnini yaşama geçirmek için yapılacak düzenlemelerde ilgili kurumların, bakanlıkların, Bakanlar Kurulunun, T.B.M.M.'nin yapacağı düzenlemelerin yetki ve zaman sınırının ne olacağı belirsizdir.

Anayasada düzenlenen toplu görüşmenin usul ve esaslarını belir-

leyecek olan Kamu Görevlileri Sendikası Yasası çıkarılırken bu sorunlara sağlıklı çözümler getirilmesi için çaba harcamak gündemin ilk maddesidir. Çıkarılacak yasa toplu görüşme sistemini açmaza sokmamalıdır.

Bir yandan bu çaba gösterilirken diğer yandan memurların yarına yönelik istemlerini şimdiden belirlemek, elekten geçirmek kamuoyuna benimsetmek gerekmektedir.

Sendikaların toplu sözleşme faaliyetleri politikasız, ilkesiz, hedefsiz olamaz. Çünkü işverenler, küçük bir işyeri dahi olsa, sorunlara ulusal, uluslararası, sınıfsal boyutta bakmaktadırlar. Geniş alana yayılan işveren politikalarına karşı aynı genişliği kapsayan politikalar üretmek gerekir. Yeni dünya düzeninde (küreselleşme) başı çeken uluslararası tekelere karşı çalışanların uluslararası boyutta hak ve çıkarlarının savunulması vazgeçilmez bir önemde kendini hissettirmektedir. Ne var ki mevcut Sendikal gelişmişlik düzeyi uluslararası toplu iş sözleşmelerine şimdilik elvermemektedir. Bu durumda yapılması gereken önce ulusal, daha sonra işkolu ve nihayet işyeri için ayrı ayrı fakat birbirinin devami, bütünleyicisi biçiminde üç aşamalı toplu iş sözleşmesi bağtılamaktır.

Sendikalar hem "çıkarcı uyumsuzluğu" yaratarak yeni haklar elde etmenin hem de "hak uyumsuzluğu" yaratarak mevzuattan doğan hakların korunmasında bir

Sendika

araçtır. Kapitalist sistemde Sendikacılığın amacı ekonomik ve demokratik hakları elde etmek, korumak, geliştirmek ve sömürü düzeyini aşağıya çekmektir.

Kapitalist sistemde devlet de tıpkı bir özel girişimci gibi davranır ve kendi koşullarını dayatır. Üstlendiği kamu görevlerini yerine getirirken maliyetleri asgariye indirmeyi ve bu maliyetlerin bir parçası olan ücretleri düşük tutmayı amaçlar. Buna karşılık kamu çalışanlarının amacı ücret düşüşlerini önlemek, milli gelirden daha çok pay almaktır. Konut, eğitim, sağlık, beslenme, kültür gibi temel gereksinmelerini çağdaş düzeyde karşılamak, insanca yaşamaktır. Ancak karşılıklı, çelişen bu amaçlara ulaşmak her iki taraf için de kolay değildir. Gerek burjuva devleti gerekse çalışanlar karşılıklı direnirler. Yaklaşık bir asırlık geçmişi olan dünyamız memur hareketi bu mücadelenin ilginç örnekleriyle doludur.

Tüm Memurlar İçin Ortak Talepler

Toplu görüşme yöntemi ve çıkarılacak yasada dikkat edilmesi gereken ilkeleri burada noktlayıp, toplu görüşme masasına getirilmesi gereken somut istemlere değinmek istiyorum.

- Demokratik toplumda memurlar hükümetten ulufe beklemez, ulusal gelirden payını toplu sözleşme masasında alır. İnsan onuruna yaraşır bir ücret almak, eşit işe eşit ücreti savunmak, sayıları artık bilinmeyen ve ücret rejimini içinden çıkılmaz hale getiren ödenek, ek gösterge, yan ödeme, tazminat, fon geliri gibi çeşitli ödemelere çeki-düzen vermek, hangi hizmet sınıfında kimin ne kadar ücret alacağına açıklık getirmek öncelikli talep olmalıdır.

- Memur aylıkları kendi başına anlamlı değildir. Önemli olan bu aylıkların harcandığı beslenme, eğitim, sağlık, konut, kültür, dinlenme gibi ekonomik ve sosyal haklardan yararlanma düzeyidir. Bunu ise siyasal iktidarlar kalkınma planı, yıllık program ve bütçeyle belirler ve yaşama geçirirler. Yani yaşam düzeyini yükseltme veya düşürme

mekanizmaları siyasal iktidarların elindedir.

- Plan ve bütçe, yönetenlerin ekonomik, sosyal, politik, mali, kültürel programıdır. Yerel yönetimler için de böyledir. Ülkenin ve çalışanların yazgısında söz ve karar sahibi olabilmek için kalkınma planlarının, yıllık programların, bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında sendikaların katılımı sağlanmalıdır.

- İl genel meclisi, belediye meclisi, parlamento seçimlerinde Sendikalar ilkeli tavır koymalı, çalışanların temsilcilerinin bu organlarda ağırlıklı olarak yer alması hedeflenmelidir. Siyasal partilere girme hakkının ve seçilme hakkının önündeki hukuksal engellerin kaldırılması için çaba harcanmalıdır.

- Merkezi, bölgesel, yerel yönetimlerin yeniden yapılanması ekonomik, sosyal, demokratik, teknolojik gelişmelerin dayattığı bir zorunluluk haline gelmiştir. İdari reform, idarenin süratli, tasarruf sağlayıcı, verimli ve kaliteli hizmet görülmesini sağlayacak bir düzene kavuşturulması olarak tanımlanabilir. İdari reform kamu görevlilerinin nicel ve nitel durumunu toplumsal çıkarlar doğrultusunda yeniden düzenlemeyi gerekli kılacaktır. Teknolojiden yararlanma, buna uygun hizmetçi eğitim, yöneticilerin yetiştirilmesi sendikal hareketin gündemine alması gereken sorunlardır. Cumhuriyet döneminde yapılan idari reform çalışmaları (Neumark Raporu, Barker Raporu, Martin ve Cush raporu, MEHTAP Raporu, DPT çalışmaları vb.) yeniden değerlendirilmeli, günümüz koşullarına uygun bir idari reform raporu ivedilikle hazırlanmalıdır. Sendikalar bu çalışmada etkin biçimde yer almalıdır.

- Bir ülkenin ekonomik politikaları dünyadaki gelişmelerden, yapılanmalardan, sermayenin uluslararası tekelleşmesinden soyutlanamaz. Uluslararası pazar kavgasında ayakta kalabilmek bilim, teknoloji ve sanayileşmede atılacak adımlara bağlıdır. Sendikaların yükümlülüğü dünyadaki bu gelişmeleri eksiksiz ve doğru

algılamak, alternatifler üretmek, çalışanlardan yana yönlendirmektir. Küreselleşmenin dayattığı ekonomik, sosyal sorunlar, özelleştirme, işsizlik taşıeron uygulaması, birer toplumsal mülkiyet olan kamu mal ve varlıklarının satılmasının önlenmesi sendikaların gündeminde mutlaka yer almalıdır.

- Memur teminatı (iş güvencesi) idarenin toplu görüşme masasına getireceği en kritik konulardan biri olacaktır. Ülkemizde tek yanlı yaptırımlarla düzenlenen işe alma, yer değiştirme, terfi, görevden alma, disiplin, sicil, işten çıkarma konularında 657 sayılı yasanın ve diğer yasaların hükümleri tek tek ele alınmalı demokratik ülkelerdeki gelişmeler ışığında talepler geliştirilmelidir. Sendikalar bu konularla ilgili kurullarda söz ve karar sahibi olmalıdır.

- Konut Edindirme Fonu, Çalışanları Tasarrufa Teşvik Fonu, memurların hakları korunarak, alacakları tam olarak ödenerek tasfiye edilmelidir.

- Memurlar işyerlerinde yönetime katılarak kendi çıkarlarını ve sorunlarını dile getirmeli, işyerinin yönetsel sorunlarının çözümüne katılmalı, işyerinde disiplinin sağlanması, iş üretkenliğinin artırılmasında sorumluluk almalıdır.

- Memurların yurtiçi ve yurtdışında yetiştirilmesi, mesleki eğitim, hizmetçi eğitim, yabancı dil öğrenme vb. konularda sendikaların yetki ve sorumluluk üstlenmesi gerekir.

- Çalışma yaşamına ilişkin mevzuatın İLO ve diğer uluslararası sözleşme ve belgelerin normlarına uygun olarak geliştirilmesine yönelik istemlerde ısrarlı olunmalıdır.

- Öğrenim bursları, öğrenci yurtları konuları tüm memurları yakından ilgilendiren onları ve çocuklarını huzurlu kılmaya yönelik bir diğer istemdir.

- Toplumun demokratikleşmesi sürecini destekleyen kentleşme, arsa, altyapı ve konut politikaları memurların da yaşam biçimlerini iyileştirecek biçimde yönlendirilmelidir. Memurların ya-

Sendika

rılanacağı sosyal konutlar ve kamu eliyle oluşturulacak kiralık konutlar sağlanmalıdır. Lojmanlar evi olmayan memurlara tahsis edilmeli, lojman tahsis edilmeyen memurlara ödenen tazminat miktarı arttırılmalıdır.

- Devletin öncülük ve desteğinde üretim ve tüketim kooperatiflerinin tüm yurda yayılması hem ülkenin çarpık, vurguncu ekonomisine bir çeki-düzen verecek ve hem de insanlar gereksinmelerini daha kaliteli ve ucuz karşılama olanağı bulacaktır. Dolaylı bir vergi olan katma değer vergisinden ücretlileri koruma, ticari yaşamda belge düzenine katkı ve vergi kaçacağını önleme açısından da kooperatifçilik önem kazanmaktadır. İşyerlerinde tüketim kooperatifleri açılmalıdır.

- Dinlenme hakkı memurlara yeterli süre ve koşulda sağlanmalıdır. Çalışanların ruhsal ve bedensel olarak yaşama ve mücadele etme yeteneklerini arttırmaları zorunludur. Kamuca işletilmekte olan tatil kampları birleştirilmeli, çalışanların kullanımına geniş ölçüde açılmalıdır. Ülkenin değişik özellikler taşıyan bölgelerinde devletçe ve yerel yönetimlerce büyük kapasiteli ve ucuz tatil köyleri kurulmalıdır. Dinlenme olanağı yılın tümüne yayılmalıdır.

- Sağlıklı yaşamak tüm bireylerin doğuştan hakkıdır. Memurlar içinde sağlık hizmetleri; koruyucu ve iyileştirici hekimlik çalışmaları yanında fizik tedavi banyoları, rehabilitasyon, ana-çocuk sağlığı hizmetleri, kreşler, yaşlılık bakımevleri biçiminde doğumdan ölüme kadar süren bir süre içinde kesintisiz olarak sürdürülmelidir.

Sağlık hizmetlerinde sosyalizasyon tüm ülkeye yayılmalıdır. İşyeri hekimliği, işyerlerinde sağlık merkezleri geliştirilmelidir. İlaç bedellerinden yapılan %20 kesinti kaldırılmalıdır.

- Okul, öncesinden yüksek öğrenime kadar tüm eğitim zincirinin parasız olması, özel okulların ve dershanelerin tasfiyesi, eğitim ve öğretim kurumlarının niteliklerinin yükseltilmesi, eğitim programlarının içeriğinin yeniden düzenlenmesi, eğitimde fırsat

eşitliğinin sağlanması memurların da talebidir. Lâik, demokratik, sorgulayıcı, araştırmacı bir eğitim sisteme geçilmelidir. Ayrıca memurların çocuklarına, yapmakta olduğu eğitim-öğretim düzeyine göre öğretim ödeneği verilmelidir.

-Memurların fişlenmesine son verilmeli, güvenlik soruşturması kaldırılması ve politikaya katılmalarına yasak konulmalıdır.

-Memurların sosyal güvenlik hakkı iyileştirilmelidir. SSK ve Emekli Sandığı birleştirilmeli, finanslarına devletin katkısı artırılmalı kaynakların verimli kullanılmasını sağlanmalı, emekli aylıkları insan onuruna yaraşır düzeye getirilmelidir. Bunun için, çalışırken alınan aylıkla emekli aylığı arasındaki fark kaldırılmalıdır. Memurlara yapılan tüm nakdi ödemelerden emekli keseneği kesilmeli, ancak emekli keseneği oranı düşürülmelidir. Sosyal güvenlik kurumlarının yönetim ve denetiminde çalışanlar söz ve karar sahibi olmalıdır.

- Spor örgütlenmesi tümüyle seyir sporuna dönük olmaktan hızla çıkarılmalıdır. İşyerlerinde spor tesisleri kurulmalı, çalışanların etkin olarak spora katılması sağlanmalıdır. Tüm profesyonel spor faaliyetleri ve kulüpleri için kamu fonlarından yapılan her türlü yardımlara arsa tahsislerine son verilmelidir.

- Liyakat ve kariyer ilkesi mutlaka uygulanmalıdır.

- Siyasal iktidar değişikliklerinde görevden alınabilecek kadrolar sınırlanmalıdır.

- Yaygın sözleşmeli personel istihdamına son verilmeli, bu statü geçici, istisnai, zorunlu durumlarda uygulanmalıdır.

- İstisnai memuriyetlerin kapsamı daraltılmalıdır.

-Başta 657 sayılı yasa olmak üzere tüm personel mevzuatı ile, dernekler ve ceza yasasındaki antidemokratik hükümler kaldırılmalıdır.

- Memur sendikacılığı açısından öteden beri özellikle vurgulanan bir konu, geleneksel toplu sözleşme,

grev gibi mücadele araçlarının kullanımının ötesinde, çağdaş sendikacılık anlayışının ve kamu kesiminin özelliklerinin ortaya çıkardığı bir zorunluk olarak yönetime katılma mekanizmalarının kurulması ve işlerlik kazanmasıdır. Bu yolla bir yandan sendikaların üyelerinin mesleki çıkarlarının korunmasındaki etkinliği artarken diğer yandan, demokratik devlet ilkelerini hayata geçirmek suretiyle kamu hizmetlerinin yürütülmesine aktif katılımında bulunması olanağı doğacaktır. Sendikaların ve meslek odalarının kendi işkollarında politikaların tesbitinde, ilgili kurullarda etkin biçimde temsili sağlanmalıdır.

SONUÇ

Memurların ekonomik, demokratik, sosyal kültürel taleplerini içeren bu listeyi daha da uzatmak olanaklıdır. Yukarıda anılan sorunlar ulusal düzeyde toplu görüşme konusu olabilecek taleplerdir.

Her iş kolu ve işyeri için ayrıca istemler listesi hazırlanabilir. Burada dek aktardıklarımız da göstermektedir ki memurların sorunları toplumun sorunlarından soyutlanamaz. Memurların temel sorunu ülkenin ve kendi yazgılarının çizilmesinde söz ve karar sahibi olmak, geleceğe damgasını vurmaktır. Bu ise düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün etkin biçimde yaşama geçirmekle olanaklıdır. O halde memurların gündem maddesi demokrasidir. Grevli, toplu sözleşmeli sendikal hak olmadan bu taleplerin yaşama geçirilmesi ne denli güçse, bu taleplerin yaşama geçmediği bir ülkede sosyal devletten söz etmek de o denli güçtür. Demokrasi, temel hak ve özgürlükler, sosyal devlet memur olunduğu için değil insan olunduğu için kişilerin sahiplenmesi gereken değerlerdir.